

หอพระนากตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพระอุโบสถ ใกล้กับพระวิหารยอดตรงข้ามกับหอพระมณเฑียรธรรม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นในระยะที่ ๒ ของการสร้างวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อขยายเขตพระระเบียงออกไปทางด้านทิศเหนือ เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปหล่อและแผงด้วยนาก ซึ่งอัญเชิญมาจากพระนครศรีอยุธยา และใช้เป็นที่เก็บพระอัฐิเจ้านายฝ่ายในตามแบบอย่างกรุงศรีอยุธยา และถือเป็นพระประธานในการ “เปตพลี (การอุทิศกุศลแก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว)

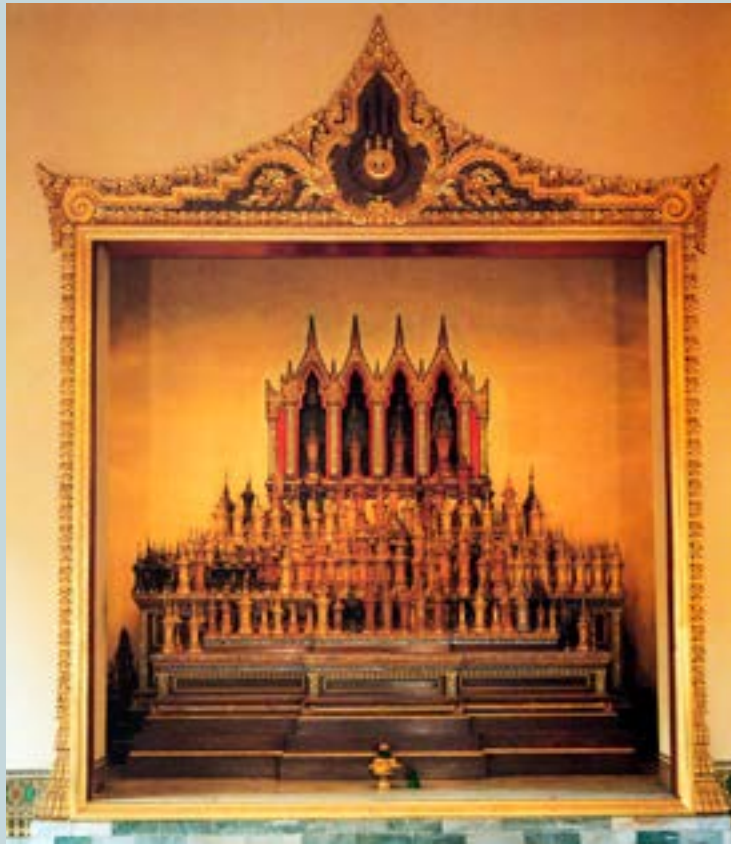
ในสมัยรัชกาลที่ ๓ หอพระนากคงจะชำรุดทรุดโทรมจึงโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมแปลงหอพระนาก แล้วประดิษฐานพระพุทธรูปต่าง ๆ หลายสิบองค์ มีหุ้มทองบ้าง หุ้มเงินบ้าง หุ้มนากบ้าง รวมทั้งรูปพระเชษฐบิดรคือรูปสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ซึ่งสร้างกรุงศรีอยุธยาที่แปลงเป็นพระพุทธรูปแล้วนั้นก็ประดิษฐานอยู่ด้วย ส่วนพระอัฐิเจ้านายนั้นเก็บอยู่ในตู้ผนังข้างหลังพระวิหาร

ในสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อเตรียมงานสมโภชพระนครครบ ๑๐๐ ปี โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เมื่อครั้งดำรงพระอิสริยยศเป็น พระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ ปฏิสังขรณ์หอพระนาก ซ่อมแซมข้อฟ้า ใบระกา และหลังคา รวมทั้งลงรักปิดทองซุ้มประตูหน้าต่างภายนอกทั้งหมด ตลอดจนเขียนผนังเพดาน ทำตู้ ปูพื้น และทำพระโกศทรงพระอัฐิในหอพระนากทั้งหมด ส่วนพระพุทธรูปทั้งหมดที่ประดิษฐานอยู่ในหอพระนาก โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญไปประดิษฐานไว้บนพระวิหารยอด อย่างไรก็ตามด้วยความเคยชินที่เคยเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปแผงด้วยนากเช่นนี้ จึงยังคงเรียกว่า “หอพระนาก” มาตราบนานทุกวันนี้

ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เมื่อเตรียมงานสมโภชพระนคร ครบ ๑๕๐ ปี

โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ทั้งภายนอกและภายในทั้งหมด เขียนลายผนังด้านในใหม่เป็นลายพุ่มข้าวบิณฑ์อย่างของเดิม แล้วทำพระโกศทรงพระอัฐิเจ้านายที่ยังไม่มีพระโกศที่บรรจุทั้งหมดสิ่งที่เพิ่มเติมก็คือ เจาะผนังด้านทิศตะวันตกให้เป็นช่อง สร้างเป็นพระวิมานประดิษฐานพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชเจ้ากรมพระราชวังบวรสถานมงคล ในรัชกาลที่ ๑, ๒ และ ๓ เบื้องหน้าพระวิมานสร้างเป็นซุ้มคูหา ตั้งพระเบญจาแบบย่อเก็จด้านหน้า ด้านหลังติดผนังสำหรับเป็นที่ประดิษฐานพระโกศทรงพระอัฐิเจ้านายในพระบรมจักรีวงศ์ ระหว่างการบูรณะหอพระนากได้อัญเชิญพระบรมอัฐิ และพระอัฐิไปพักไว้ท้ายจรนํ้าปราสาทพระเทพบิดรเป็นการชั่วคราว เมื่อการบูรณะสำเร็จแล้วใน พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้อัญเชิญพระบรมอัฐิ และพระอัฐิขึ้นประดิษฐานในหอพระนากตามตำแหน่งที่จัดไว้

ในรัชกาลปัจจุบันมีการเสริมหน้าต่างกระจกชั้นอีกชั้นหนึ่งนอกหน้าต่างลายรดน้ำของเดิม เพื่อป้องกันการเลือนหายของลายรดน้ำเมื่อถูกแดดฝน พร้อมทั้งทำเหล็กม้วนปิดซุ้มคูหาที่ตั้งพระบรมอัฐิและพระอัฐิ

สมเด็จพระสังฆราชที่ได้อัญเชิญพระอัฐิไปประดิษฐานในหอพระนาก มีดังนี้

๑. สมเด็จพระอริยวงศญาณ สมเด็จพระสังฆราช

(สุก ญาณสังวร) วัดราชสิทธาราม

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หล่อพระรูปขนาดย่อม อัญเชิญไปประดิษฐานไว้ในหอพระนาก พร้อมกับรูปหล่อของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ขุน) วัดโมลีโลกยาราม ซึ่งเป็นพระราชกรณียกิจของพระองค์

๒. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

(พระองค์เจ้าवासกรี) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

๓. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์

(พระองค์เจ้าฤกษ์) วัดบวรนิเวศวิหาร

๔. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

(พระองค์เจ้ามนุษยนาคมานพ) วัดบวรนิเวศวิหาร

๕. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลภษิตวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

(หม่อมเจ้าภุชงค์ ชมพูนุท) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

๖. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

(หม่อมราชวงศ์ชื่น นภวงศ์) วัดบวรนิเวศวิหาร

๗. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงชินวราลงกรณ์

(วาสน์ วาสโน) วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

๘. สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร

(เจริญ สุวฑฺฒโน) วัดบวรนิเวศวิหาร

สืบเนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาพระอัฐิขึ้นเป็น สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าพนักงาน จัดจัดตราตาดเหลือง ๕ ชั้น ถวายกางกั้นพระรูปบรรจุพระสรีรังคาร ณ วัดบวรนิเวศวิหาร กับทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แบ่งพระอัฐิบรรจุลงพระโกศทองคำ เชิญมาประดิษฐานในหอพระนาก วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อเป็นที่ทรงสักการบูชาและทรงบำเพ็ญกุศลอุทิศถวาย ในฐานะพระบุพการีทางธรรม

นอกจากในหอพระนาก เป็นที่ประดิษฐานของพระอัฐิพระราชวงศ์แล้ว ยังได้ประดิษฐานพระอัฐิของเจ้านาย
ชั้นผู้ใหญ่ที่เนื่องด้วยวัดบวรนิเวศวิหารหลายพระองค์ด้วยกัน คือ

๑. ชั้นบนพระวิมาน ประดิษฐานพระอัฐิ สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศกคิพลเสพ ผู้ทรงสร้างวัดบวรนิเวศวิหาร
๒. ชั้นพระเบญจาชั้นที่ ๒ ประดิษฐานพระอัฐิ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์
(พระองค์เจ้าฤกษ์ พระราชโอรสสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนาณรงค์) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร รูปที่ ๒
๓. ชั้นพระเบญจาชั้นที่ ๔ ประดิษฐานพระอัฐิ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
(พระองค์เจ้ามนุษยนาคมานพ) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร รูปที่ ๓
๔. ชั้นพระสัมพันธวงศ์ ประดิษฐานพระอัฐิ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์
(หม่อมราชวงศ์ชื่น นพวงศ์ พระราชอุปัธยาจารย์ ในรัชกาลที่ ๙) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร รูปที่ ๔
๕. ชั้นพระสัมพันธวงศ์ ประดิษฐานพระอัฐิ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (เจริญ สุวฑฒโน
พระอภิบาลในรัชกาลที่ ๙ และพระราชกนิษฐกรรมณาจารย์ ในรัชกาลปัจจุบัน) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร รูปที่ ๖

หมายเหตุ

๑. พระบรมอัฐิ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
ผู้ทรงเป็นเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร พระองค์แรก ประดิษฐาน
อยู่ที่หอพระบรมอัฐิ บนพระราชมณเฑียร ตามพระราชประเพณี

๒. อัฐิ พระพรหมมุนี (ผิน สุวโจ) เจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร
รูปที่ ๕ ประดิษฐานอยู่ที่ฐานพระพุทธรูปศิลา ข้างพระอุโบสถ
วัดบวรนิเวศวิหาร

สำหรับสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวรนั้น
วัดบวรนิเวศวิหารได้บำเพ็ญกุศลสมโภชพระสุพรรณบัฏที่ได้
รับพระราชทานสถาปนาพระอัฐิขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า
กรมหลวง ระหว่างวันที่ ๑๘ - ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๓
ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร โดยได้รับพระกรุณาโปรดรับ
พิธีบำเพ็ญกุศลสมโภชพระสุพรรณบัฏนี้ไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์
เสร็จพิธีบำเพ็ญกุศลสมโภชพระสุพรรณบัฏแล้ว
วันที่ ๑๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๓ ได้ัญเชิญ
พระอัฐิซึ่งบรรจุในพระโกศทองคำลงยาไปประดิษฐาน
ในหอพระนาก วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ในพระบรมมหาราชวัง

พระโกศทองคำลงยาสำหรับพระอัฐิ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร ประดิษฐาน ณ หอพระนาค

